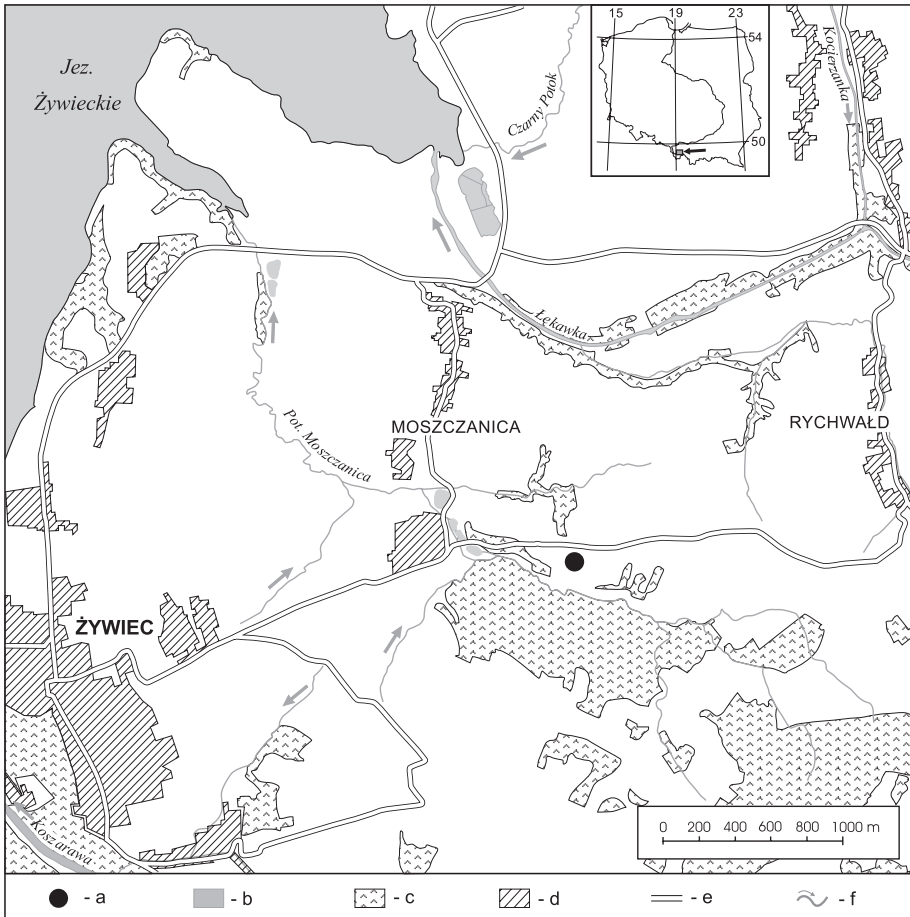

Nowe stanowisko *Ophioglossum vulgatum* (*Ophioglossaceae*) w Kotlinie Żywieckiej

Ophioglossum vulgatum L. (nasieźrzał pospolity) posiadający subatlantycko-cyrkumborealny zasięg, spotykany jest w Polsce na rozproszonych stanowiskach na niżu i w niższych położeniach górskich (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Jest to rzadka w skali Polski i szybko ustępująca paproć, której nadano kategorię zagrożenia V (ZARZYCKI i in. 2002). W skali województwa śląskiego sytuację tego gatunku oceniono na LR, czyli niskie ryzyko wyginięcia (BERNACKI i in. 2000). *O. vulgatum* jest gatunkiem charakterystycznym dla antropogenicznych jednokośnych i nie nawożonych łąk zmienno wilgotnych związku *Molinion caeruleae* (MATUSZKIEWICZ 2005), jednak rzeczywiste spektrum występowania tej niepozornej byliny

Ryc. 1. Nowe stanowisko *Ophioglossum vulgatum* L. w Kotlinie Żywieckiej. a – nowe stanowisko, b – zbiorniki wodne, c – lasy i zarośla, d – tereny zabudowane, e – drogi, f – rzeki i strumienie

Fig. 1. New locality of *Ophioglossum vulgatum* L. in the Kotlinia Żywiecka Basin. a – new locality, b – water reservoirs, c – forests and shrubs, d – urbanized areas, e – roads, f – rivers and streams

jest zdecydowanie szersze. *O. vulgatum* notowany bywa również w zbiorowiskach grądowych związku *Carpinion*, łągowych związku *Alno-Padion*, szuwarowych, np. w bogatym florystycznie szuwarze *Caricetum acutiformis* czy też w szuwarze *Phalaridetum arundinaceae* (CZARNECKA 2003).

Stanowiska *Ophioglossum vulgatum* na Żywiecczyźnie są rzadkie. Nie wymieniają tego gatunku floryści badający ten rejon w XIX i w początkach XX w. Notowania dwóch stanowisk z południowo-zachodnich rejonów Kotliny Żywieckiej podał NEJFELD (2002, 2003). Znajdują się one na obszarze dwóch proponowanych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych: „Pod Kopcem” i „Matyska” koło wsi Radziechowy.

Nowe stanowisko gatunku odnaleziono 28 maja 2005 r. w Żywcu Moszczanicy (Ryc. 1). Jest ono położone w prawobrzeżnej części doliny potoku Moszczanica, na południowym stoku wzgórza bez nazwy (453,3 m n.p.m.), na S od drogi łączącej dzielnicę Żywca – Moszczanicę ze wsią Rychwałd (ul. Rychwałdzka). Współrzędne geograficzne tego miejsca wynoszą 49°41'46"N, 19°14'53"E (kwadrat ATPOL **DG 04**), a wysokość – 410 m n.p.m. Nachylenie zbocza eksponowanego w kierunku południowym, wynosi ok. 20°. Paproć rośnie w płacie łąki wilgotnej, zbliżonej składem do *Cirsietum rivularis*, który wykształcił się wokół niewielkiego wysięku. Liczebność populacji oszacowano na ok. 250 okazów. Gatunkowi towarzyszyły licznie *Cirsium rivulare* i *Dactylorhiza majalis* (ok. 100 okazów), oraz pojedyncze pędy *Epipactis palustris*.

Przy obecnym sposobie użytkowania terenu (łąki jednokośne), egzystencja populacji nie wydaje się zagrożona, chyba że dojdzie do zmiany sposobu zagospodarowania. Spośród ewentualnych zagrożeń, najpoważniejszymi dla opisanej populacji są wszelkie zabiegi o charakterze melioracyjnym.

Summary. New locality of *Ophioglossum vulgatum* (Ophioglossaceae) in the Kotlina Żywiecka Basin. A new, rich station of a regionally rare pteridophyte *Ophioglossum vulgatum* L. was found in the Kotlina Żywiecka Basin (southern Poland). It is situated in Żywiec-Moszczanica (49°41'46"N, 19°14'53"E.; ATPOL grid square **DG 04**). The population observed in May 2005 consisted of approximately 250 specimens. They grew in a wet meadow similar to *Cirsietum rivularis* community. The station of *O. vulgatum* is not threatened. The other stations of this species were reported from the Kotlina Żywiecka Basin in years 2002 and 2003.

LITERATURA

- BERNACKI L., NOWAK T., URBISZ AN., URBISZ AL. & TOKARSKA-GUZIK B. 2000. Rośliny chronione, zagrożone i rzadkie we florze województwa śląskiego. – Acta Biol. Siles. **35**(52): 78–107.
- CZARNECKA B. 2003. Nowe stanowiska nasiężrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum* w dolinach rzecznych strefy krawędziowej Roztocza Tomaszowskiego. – Chrońmy Przyr. Ojcz. **59**(6): 85–89.
- MATUSZKIEWICZ W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Vadecum geobotanicum **3**. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- NEJFELD P. 2002. Obszary przyrodniczo cenne w południowo-zachodniej części Kotliny Żywieckiej. – W: Użytki ekologiczne w środowisku przyrodniczym. – Konferencja naukowa Żywiec-Moszczanica, 21–22 maja 2002. Materiały seminaryjne. IMUZ Falenty, **48**: 123–129.
- NEJFELD P. 2003. Proponowane formy ochrony roślinności nieleśnej w Kotlinie Żywieckiej na terenach przylegających do granic Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego. – W: Roślinność nieleśna na

terenie parków krajobrazowych w Beskidach i sposoby jej ochrony. 17 października 2003. Świnna k. Żywca. – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego. Będzin, Żywiec, s. 6–10.

ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELĄG Z., WOŁEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland 2, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

JACEK DROBNIK, *Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Zielarstwa Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach, ul. Ostrogórska 30, PL-41-200 Sosnowiec; e-mail: jacekdr@pro.onet.pl*;
MAREK FIEDOR, *ul. Hajduka 7/5, PL-43-400 Cieszyn; e-mail: fiecia@poczta.onet.pl*

Przyjęto do druku: 12.12.2005 r.

Nowe stanowiska *Campylopus introflexus* (Musci, Dicranaceae) w południowo-zachodniej Polsce

Campylopus introflexus (Hedw.) Brid. to gatunek bardzo pospolity na półkuli południowej między 22° a 60° S. Od 1941 r., kiedy to zanotowano go po raz pierwszy w Europie na terenie Wielkiej Brytanii, obserwuje się jego gwałtowne rozprzestrzenianie na kontynencie europejskim (OCHYRA 1983). W 1986 r. odkryto ten gatunek na Pojezierzu Sierakowskim w Polsce (LISOWSKI & URBAŃSKI 1989). Kolejne stanowiska zanotowano: na Pojezierzu Drawskim i w Puszczy Zielonka (LISOWSKI & URBAŃSKI 1989), na Mierzei Sarbskiej (GOS 1991), w Puszczy Goleniowskiej (FUDALI 1992a, b), na Równinie Gorzowskiej (FUDALI 1992b), na Pobrzeżu Rewalskim (RUSIŃSKA & URBAŃSKI 1993), Pobrzeżu Słowińskim (URBAŃSKI 1994), w Kotlinie Raciborskiej (STEBEL 1994), w Beskidzie Małym (STEBEL 1995), na terenie Szczecina (FUDALI 1997), na Płaskowyżu Rybnickim (STEBEL 1997a), Wyżynie Śląskiej (STEBEL 1997b), w rejonie Wzniesień Gubińskich (FOJCIK 1998) oraz na Płaskowyżu Kolbuszowskim (FOJCIK & GUMIENIAK 1999).

W lipcu i sierpniu 2004 r. na terenie Nadleśnictwa Bolesławiec w Borach Dolnośląskich odnaleziono kolejne stanowiska *Campylopus introflexus* (leg. E. Stefańska, ATMOS Ea18, Ea28, WRSL). W Obrębie Kliczków przebadano łącznie 120 pododdziałów leśnych w klasach wieku Ia (do 10 lat), Ib (11–20 lat), II (21–40), III (41–60), IV (61–80), V (81–100) i VI (101–120). Badaniami objętych było 20 wydzielen z każdej klasy wieku (klasę V i VI potraktowano łącznie). Wydzielenia wybrano losowo na podstawie Mapy Przeglądowej Obrębu Kliczków (stan na 1 stycznia 2004 r., skala 1:25 000). W wybranych pododdziałach prowadzono badania na powierzchniach kołowych o promieniu 8 m (200 m²).

Campylopus introflexus występował na glebie piaszczystej i tworzył na analizowanych powierzchniach niewielkie skupienia. Osobniki były w większości płonne, jedynie w pododdziale 203b zanotowano rośliny ze sporogonami. *C. introflexus* został odnaleziony w ośmiu wydzieleniach w klasie wieku drzewostanu Ia (13i, 77a, 91h, 143h, 174d, 185g, 203b, 204c), dziewięciu w klasie Ib (6i, 9b, 10f, 13a, 91g, 103f, 132d, 173i, 180h), dwóch